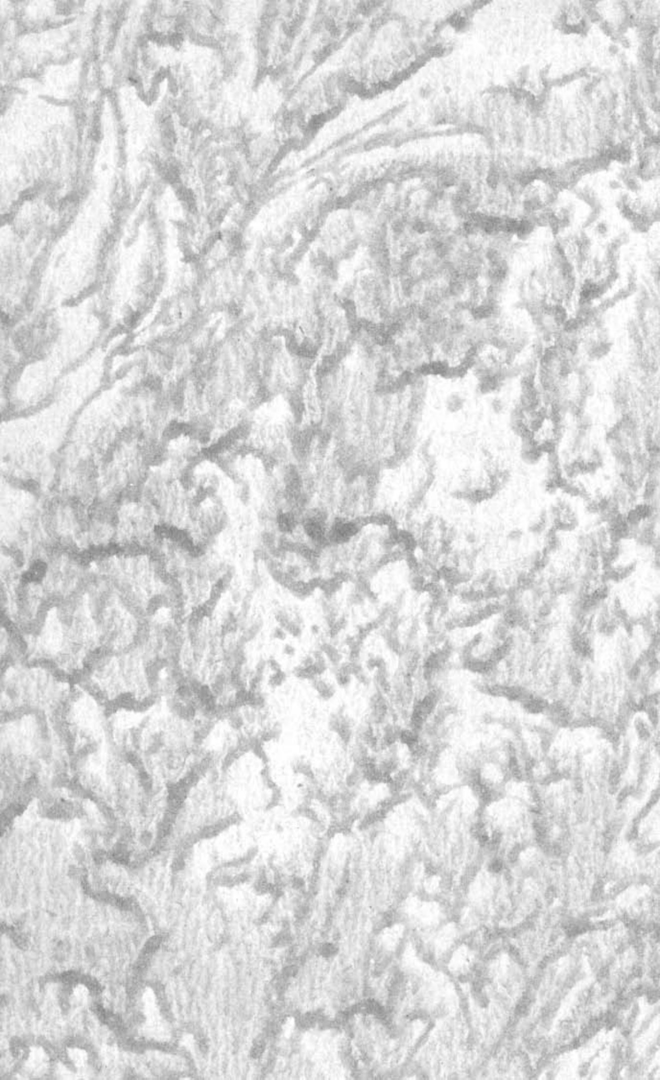

Ch. 8.

2186-ԱՀ

ՀԱՄԱՌՕՏՈՒԹԻՒՆ

Հնոյ տօմարին հռոմայեցւոց, որով հա-
սարակաբար վարի ազգս Հայոց:

Շարահարգեցաւ դեռուրին ամենայն յամի տն 1733. և
'ի թուականութեան հայոց. ռճձբ.

'Ի Մխիթարայ վարդապետէ սեբաս-
տացւոյ Աբբայ հայր կոչեցելոյ:

1807 թ.

330 - 2009

ՏՕՄԱՐ:

Յաղագս եօԹներեկաց, և վերադրաց, 'ի ձեռն որոց գտանի գիր տարւոյն:

Գլուխ. Առաջին:

ԵօԹներեակ՝ այսպէս արա:

ԿԱ՛Լ զԹու՛ականն Հայոց, և ըզ շրջանս որք են 'ի նմին՝ 'ի բաց հան. և 'ի մնացելոցն ևս 'ի բա՛ց հան զԹի՛ն հինգ. և որ ինչ մնայ, եԹէ ԻԸ, ԻԸ. և զայն որ 'ի խոնարհ մնայ՝ տո՛ւր 'ի խորանս առաջիկայ աղիւսակիդ եօԹներեկաց, սկսեալ 'ի գլխոյն. և յորում դադարի, այն է եօԹներեակ տարւոյն: Եւ ծանի՛ր, զի շրջանն է. ՇԼԲ. ամ:

Եւ կամ այսպէս արա, որ առաւել դիւրագոյն է: Կա՛լ զԹու՛ականն. և անտի 'ի բա՛ց հան զ 1153 ըն. և զայն որ յաւելանայ, եԹէ ԻԸ, ԻԸ. և որ ինչ 'ի խոնարհ մնայ, տո՛ւր զա՛յն 'ի յառաջիկայ

խոր

խորանս եօթներեկացդ՝ սկսեալ 'ի գըլ-
խոյն. և յորում վերջանայ, այն է եօթ-
ներեակ տարւոյն: Իսկ եթէ ոչ ինչ յա-
ւելանայ՝ տուր գիր ըն՝ սկսեալ 'ի գըլ-
խոյն, որ մինչև 'ի վերջին խորանն հա-
սեալ՝ վերջանայ:

Աղիւսակ եօթներեկաց:

ա	բ	գ	դե	զ	է	ա
բգ	դ	ե	զ	էա	բ	գ
դ	եզ	է	ա	բ	գդ	ե
զ	է	աբ	գ	դ	ե	զէ

Ծանիր և զայս. զի յորժամ զոյգ է եօթներեակ տարւոյն, յայնժամ նահանջ է ամն. և դու 'ի յունվարի, և 'ի փետրվարի՝ զառաջինն պարտիս կալնուլ, և յորժամ 'ի մարտն մտանես, զերկրորդն: Որ օրինակ. մինչ դ ե, է եօթներեակ տարւոյն, 'ի յունվարի՝ և 'ի փետրվարի կալ զդան, որ է չորս. և յորժամ 'ի մարտն մտանես, կալ զեչն. որ է հինգ:

Իսկ 'ի յաղիւսակոջդ՝ ոչ ամն նահանջին երևի 'ի ձեռն զոյգ գրոց, նոյնպէս և ամքն՝

ամքն՝ որք ոչ են նահանջք՝ երևին 'ի ձեռն գրոց, որք են միայնակ, և ոչ զոյգ:

Երկրորդ այսպէս արա՛:

Առ զթուականն հայոց, և զչորքանսն որք են 'ի նմին՝ 'ի բաց հան. և 'ի մնացելոցն ևս 'ի բաց հան զթիւն երեք. և զմնացեալսն երթ ժ̅թ̅ ժ̅թ̅. և զայն որ 'ի խոնարհ մնայ, տուր 'ի յառաջիկայ կարգ խորանաց վերադրացդ՝ սկսեալ 'ի գլխոյն. և յորում դադարի՝ այն է վերադիր տարւոյն:

Եւ կամ այսպէս արա, որ առաւել դիւրագոյն է: Առ զնոյն թուականն, և անտի 'ի բաց հան. ռ̅ձ̅կ̅զ̅. և զայն, որ յաւելանայ, երթ ժ̅թ̅, ժ̅թ̅. և որ ինչ 'ի խոնարհ մնայ, տուր 'ի յառաջիկայ կարգ խորանաց վերադրացդ՝ սկսեալ 'ի գլխոյն. և յորում վերջանայ, այն է վերադիր տարւոյն:

Աղիւսակ վերադրոյ ։

իդ	ե	ժզ	իէ	ը	ժթ	լ	ժա	իբ	դ
ժգ	իե	զ	ժէ	իը	թ	իա	բ	ժգ	

Նուաստանօր գիտելի է. զի իը խորանք եօթներեկաց, և ժթ խորանք վերադրաց, այնու կարգաւ, որով եդեալք են 'ի յաղիւսակս իւրեանց՝ մշտնջենաւորաբար զկնի միմեանց հետևելին, ամ ըստ ամէ. և յորժամ լինի հասանել 'ի վերջն, վերստին լինի սկսումն 'ի գլխոյն ։ Որ օրինակ յայսմիկ ամի՝ յորում թուին հայոց է ՌՃՁԸ. վերադիրն է. իդ. և եօթներեակն, ա ։ Արդ՝ սոքին 'ի յաղիւսակս իւրեանց, որք և իսկ երկքին, են առաջինք. ուրեմն 'ի գալ տարւոյ անմիջապէս հետևեալքն նոցին, են վերադիր և եօթներեակ տարւոյն. և 'ի միւսում տարւոջ՝ հետևեալքն այնց ։ և այսպէս մշտնջենաւորաբար ։

Զեօթներեակն այսպէս արա ։

Առ զհայոց թուականն. և զ 1141 րն. 'ի բաց հան. և որ ինչ վերամնայ, երթ ժթ,

ժ̃թ, ժ̃թ. և այն որ 'ի խոնարհ մնայ,
հնգետասներեակ է տարւոյն :

Նաև կամ այսպէս արա : Գրեա զվերա-
դիրն երկու . որ է 'ի յաղիւսակոջ վերա-
դրաց . և անտի սկսեալ յառաջ ընթա-
նալով թուեա մինչև 'ի վերադիր տար-
ւոյն . և որքան թիւ ելանէ , յայնքանե-
րորդում ամի է՝ հնգետասներեակն տար-
ւոյն :

Նաև եթէ հնգետասներեկաւ զվերադիր
տարւոյն կամիցիս գտանել . կալ զթիւ
հնգետասներեկի տարւոյն , և յառաջ
տուր զայն 'ի վերադրէն՝ որ է երկու . և
յորում տեղւոջ վերադրաց վերջանայ ,
անդ է վերադիր տարւոյն : Որգոն, 1182 .
թուին՝ հնգետասներեակն է 3 . և մինչ
'ի վերադրէն որ է . բ̃ . յառաջ տամք ,
դադարի 'ի տուփն վերադրին որ է . ի̃դ .
և այսու իմանամք , թէ ի̃դ է վերադիր
տարւոյն .

Օգնելոյ տարեգրոյն այսպէս արա :

Կալ միշտ զվերադիր տարւոյն, որ գըլ-
խագրով եդեալ կայ 'ի սկզբան առաջի-
կայ աղիւսակիդ . և այնու մտեա ուղղա-
կի 'ի համադիպակաց խորանս եօթներե-
կաց մինչև գտանիցես զեօթներեակ տար-
ւոյն ,

ւոյն , որ է նօտր գրով դրոշմեցեալ , և
ընդ նմա եղեալ բոլորագիրն 'ի նմին խո-
'րանոջ՝ է գիր տարւոյն ։

Նաև այս աշխատասէր է ծաղկանշանաւոր , և գծէ ,
որքան գծէ ձայրեղն հնոց փոմարա
հատուածայեցաւոյ ։

ԻԴ	գ·բ	բ·գ	ա·դ	է·ե	զ·զ	ե·է	դ·ը	գ·թ
Ե	ե·յ	դ·ն	գ·շ	բ·ո	ա·չ	է·պ	զ·ջ	ե·ռ
ԺԶ	բ·ժ	ա·ի	է·լ	զ·խ	ե·ծ	դ·կ	գ·հ	բ·ձ
ԻԷ	դ·ս	գ·վ	բ·տ	ա·ր	է·ց	զ·ւ	ե·փ	դ·ք
Ը	ա·ղ	է·ճ	զ·մ	ե·յ	դ·ն	գ·շ	բ·ո	ա·չ
ԺԹ	ե·է	դ·ը	գ·թ	բ·ժ	ա·ի	է·լ	զ·խ	ե·ծ
Լ	է·պ	զ·ջ	ե·ռ	դ·ս	գ·վ	բ·տ	ա·ր	է·ց
ԺԱ	դ·կ	գ·հ	բ·ձ	ա·ղ	է·ճ	զ·մ	ե·յ	դ·ն
ԻԲ	ա·դ	է·ե	զ·զ	ե·է	դ·ը	գ·թ	բ·ժ	ա·ի
Գ	գ·շ	բ·ո	ա·չ	է·պ	զ·ջ	ե·ռ	դ·ս	գ·վ
ԺԴ	է·լ	զ·խ	ե·ծ	դ·կ	գ·հ	բ·ձ	ա·ղ	է·ճ
ԻԵ	դ·ա	գ·բ	բ·գ	ա·դ	է·ե	զ·զ	ե·է	դ·ը
Զ	զ·մ	ե·յ	դ·ն	գ·շ	բ·ո	ա·չ	է·պ	զ·ջ
ԺԷ	գ·թ	բ·ժ	ա·ի	է·լ	զ·խ	ե·ծ	դ·կ	գ·հ
ԻԸ	ե·ռ	դ·ս	գ·վ	բ·տ	ա·ր	է·ց	զ·ւ	ե·փ
Թ	բ·ձ	ա·ղ	է·ճ	զ·մ	ե·յ	դ·ն	գ·շ	բ·ո
ԻԱ	է·ե	զ·զ	ե·է	դ·ը	գ·թ	բ·ժ	ա·ի	է·լ
Բ	բ·ո	ա·չ	է·պ	զ·ջ	ե·ռ	դ·ս	գ·վ	բ·տ
ԺԳ	զ·խ	ե·ծ	դ·կ	գ·հ	բ·ձ	ա·ղ	է·ճ	զ·մ

Ու սաստէն գիտել պարտիս, զի նախ-
կին եօթներեակքն 'ի յիւրաքանչիւր
կարգ աղուսակիդ նոյնք են ը̃ այնց՝ որք
են վերջինք, ո՛չ և իսկ տեսանիս։ Այլ
ընդ որոնելդ զգիր տարւոյն՝ եթէ համ-
դիպեսցի՝ զի եօթներեակ տարւոյն իցէ
այնպիսի, որ 'ի նոյնում կարգի 'ի սը-
կզբան նաև 'ի վերջն գտանի, մի՛ տա-
րակուսիր առ այս, թէ զվերադիր տար-
ւոյն առ ո՛րն 'ի յերկուց պարտ է տանիլ,
առ 'ի գտանել զգիր տարւոյն։ Քանզի
եթէ ամն իցէ նահանջ, առ վերջինն
պարտ է տանիլ, և ը̃ նմա եղեալ բոլոր
գիրն՝ է գիր տարւոյն. իսկ եթէ ոչ իցէ
նահանջ, պիտոյ է առ առաջինն տանիլ.
և առ նմ եղեալն է գիր տարւոյն։ Որ
օրինակ, 'ի թուին. ՌՃԾԵ. եօթնե-
րեակն է չորս, իսկ վերադիրն է. ԻԷ։
Արդ՝ մինչ 'ի ձեռն այսորիկ վերադրի մը-
տանես 'ի համդէպ իւր եղեալ խորանն,
'ի նմին եօթներեակ տարւոյն՝ որ է չորս,
գտանի 'ի սկզբան նաև 'ի վերջն։ Եթէ
տանիս զվերադիրն առ առաջինն, ցու-
ցանէ զգիր տարւոյն գոլ ․Է․. իսկ եթէ
առ վերջինն, ցուցանէ զգիր տարւոյն
գոլ ․Է․։ Արդ՝ մինչ ամն այս է նահանջ,
ոչ պարտիս տանիլ առ առաջինն, այլ առ
վեր-

վերջինն, որ ցուցանէ զգիր տարւոյն
գոլ, ժէ: Իսկ 'ի Թուին . ՌՃՂԷ . եօթնե-
րեակն է՝ երեք . և վերադիրն ժէ: Որդ՝
մինչ 'ի ձեռն այսորիկ վերադրի մտանես
'ի համդէպ իւր եղեալ խորանն, 'ի նմին
եօթներեակ տարւոյն, որ է երեք, գը-
տանի 'ի սկզբան՝ նաև 'ի վերջն: Եթէ
տանիս զվերադիրն առ վերջինն, ցուցա-
նէ զգիր տարւոյն գոլ հօ . իսկ եթէ առ
առաջինն, ցուցանէ զգիր տարւոյն գոլ
Բօ: Որդ՝ մինչ ամս այս ոչ է նահանջ
ոչ պարտիս տանիլ առ վերջինն, այլ
առ առաջինն, որ ցուցանէ զգիր տար-
ւոյն գոլ Բօ: Եւ այսոքիկ զգուշութիք
յայնժամ միայն պարտին լինել, յորժամ
եօթներեակ տարւոյն 'ի նոյնում կարգի
'ի սկզբան՝ նաև 'ի վերջն գտանի: Քան-
զի յորժամ եօթներեակք 'ի նոյնում
կարգի ոչ են եղեալ երկիցս, այն 'ի սկզ-
բան նաև 'ի վախճանի . այլ միայն մի
անգամ, և 'ի մէջն, ամենայն թէ նահանջ
իցէ, և թէ ոչ, մինչ վերադրով տարւոյն
մտեալ 'ի խորանսն՝ գտանես զեօթնե-
րեակ տարւոյն, առ նմա եղեալ գիրն 'ի
նմին խորանոջ՝ է գիր տարւոյն: Եւ
պատճառն վերոյ ասացելոցս է այս, զի
'ի վերոյ եղեալ աղիւսակոջ բնաւք եօթ-
ներեակք, որք են 'ի յառաջին տուփս

ժթ̃ կարգաց , ոչ երբէք հանդիպելին նա-
հանջից . և ընաւքն որք են 'ի վերջին
տումս՝ միշտ հանդիպելին նահանջից . իսկ
'ի միջի եղեալ վեց տումքն մերթ հան-
դիպելին , և մերթ ոչ : Ուստի դու զամ̃ն
նահանջին տես 'ի փոքրիկ աղիւսակն
եօթներեկաց . և ըստ այնմ 'ի գործ ած
զվերոյ ասացեալ կանոնն :

Եւ եթէ քննիցես՝ տեսանես 'ի յաղիւ-
սակդ , թէ զիարդ վերադիրքն բաժա-
նեալք են 'ի մէջ իւրեանց զարմանա-
լեաւ կարգաւ զայբուբենսն՝ իւրաքան-
չիւրն զը̃ն տարս սեփականելով զանա-
զան կարգաւ : Նմանապէս և եօթնե-
րեակքն՝ իւրաքանչիւրն զհինգ տարս
սեփականեալ , և միայն եօթներեակս
այս չորս՝ զվեց տարս սեփականեալ . ո̃
ա . ը . կ . ն . ս . ք : Որովք երեսուն և
վեց տարքն բաժանեցեալք են 'ի եօթն
մասունս՝ ըստ թուոյ եօթներեկաց :

Յա-

Յաղագս ամսամտից, և տօնից շարժականաց, և այլոց իրաց պիտանաւորաց պարունակեցելոց 'ի պարզատօմարի, որք գտանել կարեն 'ի ձեռն պարէգրոյն:

Գլուխ. Բ:

ԱՀ ամսամուտ այսպէս արա.

Առ զգիր տարւոյն. և Եւթ, է, է. և զայն որ 'ի խոնարհ մնայ. յետս տուր յաւուրց ամսոց. և յորում աւուր դադարի թիւն այն, 'ի նմին աւուր է մուտ նոյնոյ ամսոյն: Օրինակ, ըստ ասացելոյ կանոնիս, օրն յունվարի, որ է ուրբաթն, եթէ գիր տարւոյն իցէ, Ծէ, գրով այն տասն, եօթն 'ի բաց ձգեալ՝ մնայ երեք. արդ՝ յորժամ զերեքն 'ի յուրբաթուն յետս տամք՝ ասելով հինգշաբթի, չորեքշաբթի, երեքշաբթի, թիւն երեք վերջանայ յերեքշաբթի. և այսպէս իմանամք, թէ մինչ գիր տարւոյն իցէ, Ծէ, մուտն յունվարին՝ լինի յերեքշաբթի. ըստ այսմ իմա և զայլոց: Եւ ըստ այսմ կանոնի՝ աւուրք երկոտասանից ամսոց են սոքին:

Օրն Յունվարի է	Ուրբաթ :
Փետրվարի	Երկուշաբթի :
Մարտի	Երկուշաբթի :
Ապրիլ	Հինգշաբթի :
Մայիսի	Շաբաթ :
Յունիսի	Երեքշաբթի :
Յուլիսի	Հինգշաբթի :
Օգոստոսի	Կիրակի :
Սեպտեմբերի	Չորեքշաբթի :
Հոկտեմբերի	Ուրբաթ :
Նոյեմբերի	Երկուշաբթի :
Դեկտեմբերի	Չորեքշաբթի :

Իսկ եթէ 'ի ձեռն եօթներեկաց տարւոյն կամիցիս գտանել զօր ամսամտին, կամ զեօթներեակ տարւոյն 'ի վերուստ, և զամիսն 'ի կողմանց. և մո՛ւտ 'ի խորանս առաջինկայ աղիւսակիդ. և դիւրապէս գտանես զօր ամսամտին :

ամիս հաս մայէ ցուց	Քանիք :	Եօթնօրեակ :						
		Ա	Բ	Գ	Դ	Ե	Զ	Է
յունվ	լա	շբ	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա
փետր	իը	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ
մարտ	լա	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ
ապր	լ	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ	շբթ
մայի	լա	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա	բշբ
յուն	լ	ուրբ	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ	եշբ
յուլ	լա	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ	շբթ
օգոս	լա	դշբ	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ
սեպ	լ	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ
հոկտ	լա	բշբ	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա
նոյեմ	լ	եշբ	ուրբ	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ	գշբ
դեկտ	լա	շբթ	կիրա	բշբ	գշբ	դշբ	եշբ	ուրբ

Բայց զգուշանալ պարտիս, զի 'ի նահանջի ամին մինչ զմարտի, և զհետևեալ ամսոց զմուտն առնես, եթէ 'ի ձեռն տարեգրոյն առնիցես, միով գրով յետս դարձցիս. որգոն. եթէ, ծէ իցէ գիր տարւոյն, զԲօ, կալցես: Իսկ եթէ եօթներեկաւ առնես, միով թուով յառաջ ընթասցիս. որգոն. եթէ. ա. է եօթներեակն, կալցես, բ. որպէս զի ուղիղ գայցէ:

Զհանդիպելոյ աւուր յայտնութե, այսպէս գտ։

Առ զգիր տարւոյն․ և երթ․ է, է․ և որքան թիւ՝ի խոնարհ մնայ յետս տուր զայն յերեքշաբթիէն․ ասելով, երեքշաբթի, երկուշաբթի, կիրակի, և այլն։ Եւ յորում աւուր դադարի թիւն այն, յայնմիկ աւուր հանդիպի տօն յայտնութեան տն։

Զմիջոց ուտեան յայտնութե, և առաջաւորի բարեկենդանին՝ այսպէս գտ։

Առ զթիւ գրոյ տարւոյն․ և վերաբերեա նմա զհինգ թիւն, և տես որքան թիւ լինին՝ այնքան աւուրք են միջոց ուտիք յայտնութե և առաջաւորին։

Զառաջաւորաց բարեկենդանն այսպէս արա։

Առ զտասն յունվարի․ և զգիր տարւոյն, կամ զթիւ գրոյ տարւոյն 'ի վր բեր․ առաջաւորաց բարեկենդան է։ Զոր օրինակ, եթէ գիր տարւոյն է․ դա․ թիւ նորին է չորս․ արդ՝ եթէ զչորսն 'ի վերայ տասին յունվարի վերաբերեմք, լինի ժդ․ և այսպէս իմանամք, թէ 'ի տարւոջն՝ յու-

րում

րում գիր տարւոյն է , դայ , 'ի ժԴ , յունվարի հանդիպի առաջաւորաց բարեկենդանն ։

Բուն բարեկենդանն այսպէս արա ։

Առ զգիր տարւոյն . և թուեալ զայն՝ տես , թէ որքան է . և որքան լինի , յայնքաներորդում աւուր փետրվարի՝ բուն բարեկենդանն է ։ Իսկ եթէ աւելի լինիցի թիւ գրոյ տարւոյն քան զաւուրս փետրըվարի , անցո՛ 'ի յառաջակայ ամիսն , որ է մարտն ։

Զատիկ ։

Առ զմարտի՝ իա . և զգիր տարւոյն 'ի վերայ բեր , զատիկ է ։

Երևման խաչ ։

Առ զապրիլի ժը . և զգիր տարւոյն 'ի վր բեր , երևման խաչ է ։

Համբարձումն ։

Առ զապրիլի իթ . և զգիր տարւոյն 'ի վր բեր , համբարձումն է ։

Հա

330-2009

Հոգեգալուստ ։

Ա՛ռ զմայիսի Թ, և գտիր տարւոյն 'ի վե՛ր բեր, հոգեգալուստ է ։

ՍԲ Գրիգորի Բարեկենդան ։

Ա՛ռ զմայիսի Ն․ և գտիր տարւոյն 'ի վե՛ր բե՛ր, Սբ Գրիգորի բարեկենդան է ։

Վարդավառ ։

Ա՛ռ զյունիսի ԻԵ, և գտիր տարւոյն 'ի վե՛ր բե՛ր, վարդավառ է ։

Օրինաց շաբաթս վարդավառի և Աստուածածնի՝ այսպէս գէտ ։

Եթէ գիր տարւոյն իցէ Ր, կամ Բ, և կամ Գ, միջոցն է Է շաբաթ ։ Եւ 'ի Գայէն մինչև 'ի Քէն, Զ․ շաբաթ ։ Իսկ յԻնիէն մինչև 'ի Ջան՝ Ե շաբաթ ։ Բայց 'ի Պատէն մինչև 'ի Ոն՝ է չորս շաբաթ ։ Եւ 'ի Ջայէն մինչև 'ի Տիւնն՝ է երեք շաբաթ ։ Իսկ 'ի Րէէն մինչև 'ի Փիւրն՝ է Բ շաբաթ ։ Եւ սոքա ամենեքեան իմացեն լինելն պահօքն հանդերձ ։

Սէ

Վերափոխման Ածածնին :

Առ զգիր տարւոյն․ չորս 'ի վերայ ած․ և ապա երթ, Է, Է․ և զայն որ 'ի խոնարհ մնայ՝ ած 'ի վր ժա լին օգոստոսի․ և յորքաներորդն հասանիցէ, յայնքաներորդում աւուր օգոստոսի՝ Ածածին է :

Ողջոյ շաբաթու Ածածնին և սբյ խաչին՝ այսպէս գտր :

Առ զգիր տարւոյն․ և երթ Է, Է․ և տես, եթէ յաւելեալն չորս է, կամ հինգ, միջոցն համդերձ պահօքն է Ե շաբաթ : Իսկ եթէ այլ թիւ լիցի, և չորս շաբաթ :

Սբ խաչ :

Առ զգիր տարւոյն․ երկու 'ի վր ած․ և ապա երթ Է, Է․ և զայն՝ որ 'ի խոնարհ մնայ, ած 'ի վր տասին սեպտեմբերի․ և յորքաներորդն սեպտեմբերի հասանիցէ, յայնքաներորդում աւուր սեպտեմբերի՝ Սբ խաչ է :

Սբ գէորգայ բարեկենդան ։

Կա՛լ զգիր տարւոյն ․ երկու ՚ի վ՟ր ա՛ծ ․ և եթէ Է, Է ․ և զայն որ ՚ի խոնարհ մնայ, ա՛ծ ՚ի վերայ ԺԷ յին սեպտեմբերի ․ և յորքաներորդն սեպտեմբերի հասանիցի, յայնքաներորդում աւուր սեպտեմբերի՝ սբ. գէորգայ բարեկենդան է ։

Զճշդոյ տարեկան սբ գէորգայ և յիսնակաց բարեկենդանին՝ այսպէս գիտ ։

Կա՛լ զգիր տարւոյն ․ և եթէ, Է, Է ․ և տե՛ս, եթէ յաւելեալն վեց է, կամ եօթն, միջոց ուտիքն է Ը շաբաթ ։ Իսկ եթէ այլ թի՛ւ իցէ, յայնժամ է Է շաբաթ ։

Այլ գիւտ ։

Կա՛լ զգիր տարւոյն ․ Բ ՚ի վերայ ա՛ծ ․ և եթէ Է, Է ․ և որինչ ՚ի խոնարհ մնայ, ա՛ծ ՚ի վ՟ր ԻԸ յին հոկտեմբերի ․ և յորքաներորդն հոկտեմբերի հասանիցի, յայնքաներորդում աւուր նորին՝ է գիւտ խաչ ։

Յիսնակաց բարեկենդան :

Առ զգիր տարւոյն . և երթ Է , Է . և որքան 'ի խոնարհ մնայ , առ զայն 'ի վր տասնևչորսին նոյեմբերի . և յորքան երորդն նոյեմբերի հասանիցի , յայնքան երորդում աւուր նորին՝ յիսնակաց բարեկենդան է :

ՍԲ Յակոբեայ բարեկենդան :

Առ զգիր տարւոյն . և երթ , Է , Է . և զայն որ 'ի խոնարհ մնայ , առ 'ի վր հինգին դեկտեմբերի . և յորքան երորդն դեկտեմբերի հասանիցի , յայնքան երորդում աւուր նորին՝ սբ. յակոբայ բարեկենդան է :

Զմիջոց ուտիքն սբ յակոբեայ , և յայտնութեան բարեկենդանին՝ այսպէս գտ՛ս :

Առ զգիր տարւոյն . և երթ , Է , Է . և զայն որ վերամնայ , յետս տուր 'ի ԺԸ թուոյն ասելով . ԺԸ . ԺԷ . և այլն . և յորքան երորդում թուոյ դադարի , այնքան աւուրք են միջոց ուտիքն սբ. յակոբայ , և յայտնութե բարեկենդանին :

Որ բարեկենդանին յայտնութեան ։

Առ զգիր տարւոյն . և երթ է , է . և որքան թիւ 'ի խոնարհ մնայ , յետոյ տուր զայն յերեքշաբթին , ասելով . երեքշաբթի , երկուշաբթի , կիրակի , և այլն ։ Եւ յորում աւուր դադարի այն թիւ , յայնմիկ աւուր հանդիպի յայտնութեան բարեկենդանն ։

Բայց միշտ պարտիս զգոյշ լինիլ՝ թէ 'ի սմին , և թէ 'ի յայլս բնաւս վերոյասացեալս և 'ի հետևեալս . զի 'ի նահանջի տարւոջ , զգիր տարւոյն՝ 'ի վերջանալն փետրվարին փոխեցես ընդ նախընթացի գրոյն ։ Որ օրինակ , թէ Լիւն իցէ , զԻնին կալցես . և թէ Ինի իցէ , զԺէն կալցես . ըստ այսմ և զայլոց գրոց տարւոյն առնիցես . ոչ զի ոմն ինչ ուղիղ գայցէ ։ Եւ զանշարժ կից միջոցաց ծանիր . զի զկնի եղիական պահոց , բ̃ շաբաթ կերեալ լինի , և հետևի սբ̃ Լուսաւորչի պասն ։ Եւ զկնի տօնի սբ̃ Լուսաւորչին , բ̃ շաբաթ կերեալ լինի , և հետևի վարդավառի պասն ։ Յետ սբ̃ խաչին , ա̃ շաբաթ կերեալ լինի , և հետևի սբ̃ Գէորգայ պասն ։ Յետ յիսնակի պահոցն . բ̃ շաբաթ կերեալ լինի , և հետևի սբ̃ Յակոբայ պասն ։ Եւ յետ սբ̃ Սարգսի պահոցն ,

հօգն, ո՞ շաբաթ կերեալ լինի, և հե-
տելի մեծ պատմն :

Եւ այսոքիկ բաւ լիցին առ ասացեալսն
'ի ձեռն Թուականաց և Հաշուից :

Յաղագս ամանց մշտնջենաւորաց աղիւսակաց, 'ի
յեռն որոց առաւել դիւրագոյն գտանին
ամ վերոյ ասացեալքս :

Գլուխ . Գ :

Եւ զի գոն նաև այլք միջոցք, 'ի ձեռն որոց առանց մեծի աշխատանաց Թուելոյ՝ և հաշուելոյ զայնց ամենից՝ զորոց մինչև ցայս վայր գրեցաւ, կարէ ոք տեղեկանալ . գիտելովն միայն զԹուականն հայոց : Ուստի նաև վասն նոցին՝ որոց ծանր Թուի, և կամ դժուարին է հաշուելն՝ և Թուելն, շարակարգեմք աստէն զերկուս պարզատոմարական աղիւսակս մշտնջենաւորս . 'ի յորս հայելով կարիցեն գտանել զայնց ամենից, զորոց մինչև ցայս վայր գրեցաւ :

Աջանին առաջնոյ աղիւսակին, որ 'ի հետեւեալ
երիս կողմ երեսս Նոյնոց պարունակի :

Բանալի առաջնոյ աղիւսակիս, որ 'ի

յե-

յերիս զոյգ. երեսս հետեւեցելոց Թղթոց դնի, է Թուականն Հայոց. 1182. Եդեալ 'ի սկզբան առաջնոյ կարգի. զոր կալեալ մինչ ուղղակի մտանես 'ի յառաջին տունն, գտանես զեօթներեակ տարւոյն նօտր գրով գոլ. ա̃: Օ գիր տարւոյն բոլոր գրով 'ի ներքոյ նր̃ գոլ. Դաւ: և զվերադիրն գոլ. իդ̃. որ գլխագրով զետեղեալ կայ 'ի վերն յառաջին տեղւոջ, և ուղղակի հայի առ այն տուփ: Իսկ յորժամ Թուականն լինի. 1183. գնաս յերկրորդ տունն: Իսկ որքան Թըւով աճի Թուականն, այնքան տուփ յառաջընթանաս. և միշտ գտանես զեօթներեակ, և զգիր տարւոյն 'ի յայն տուփ, ուր հասանիս Թուականաւդ, և զվերադիրն 'ի վր̃ նց: Իսկ մինչ Թուականն լինի. 1200. հասանիս 'ի վերջին տունն առաջնոյ կարգին. և զկնի այնորիկ գտանես եդեալ 'ի սկզբան երկրորդի կարգին զԹուականն. 1201. և ոչ̃ ասացաւ, նաև 'ի 1201. Թուին՝ գտանի գիր տարւոյ և որք ընդ նմա 'ի յառաջին տունն: 1202. ին 'ի յերկրորդ տունն. և այսպէս հետեւաբար ընթանայ մինչև 'ի վերջին երկրորդի կարգին, և ապա սկսանի երրորդ կարգն. և այլքն՝ նոյնով կերպիւ: Իսկ այսպէս 'ի ձեռն ին̃. կար-

դաց եղելոց 'ի յերկս զոյգ երեսս հետևեցելոց Թղթոց՝ եղերի ընԹաց միոյ բոլորի շրջանի, որ է 532 ․ ամ ։ Ի յորս կարգաւ ցուցանին 'ի ձեռն Թուականանին՝ գիր տարւոյ, եօԹներեակ, և վերադիրն ․ և այս մշտնջենաւորաբար ․ քանզի մինչ եղերի 532 ․ ամն, վերստին լինի սկսումն 'ի գլխոյն՝ նորապէս դնելով միայն զԹուականս հետևեցելոց ամաց 'ի սկզբան աղիւսակիս, այնու կարգաւ, որպէս սոքին եղեալք են ։ Եւ ուր ուրեք եօԹներեակն, և գիր տարւոյն են է գրով, ցուցանեն զտարին գոլ նահանջ ։

Վ երադիր · Նոյեմբերեան · Գիր պարտոյ ։

Թուա-կան	ԻԴ	Ե	ԺԶ	ԻԷ	Ը	ԺԹ	Լ	ԺԱ	ԻԲ
1182	ա դ	բ ո	գ հ	դե քփ	զ մ	է լ	ա ր	բգ ձհ	դ ը
1201	գդ թը	է յ	զ խ	է ց	աբ չո	գ թ	դ ս	ե յ	զէ ղե
1220	զ ղ	էա պչ	բ ժ	գ վ	դ ն	եզ ծխ	է պ	ա ղ	բ ժ
1239	բ գ	գ շ	դե կծ	զ ւ	է ճ	ա ի	բգ ավ	դ կ	ե ե
1258	ե ե	զ ջ	է լ	աբ րա	գ շ	դ ը	ե ռ	զէ մճ	ա դ
1277	էա եդ	բ ո	գ հ	դ ս	եզ յմ	է լ	ա ր	բ ձ	գդ թը
1296	գ բ	դե նյ	զ խ	է ց	ա ղ	բգ ժթ	դ ս	ե յ	զ ղ
1315	զ ղ	է պ	աբ իժ	գ վ	դ ն	ե ե	զէ ջպ	ա ղ	բ ժ
1334	բ գ	գ շ	դ կ	եզ փւ	է ճ	ա ի	բ ա	գդ հկ	ե ե

Մերադեր. Նշօխնեբեալ. Գուեր պարտոյ։

Գ	ԺԴ	ԻԵ	Զ	ԺԷ	ԻԸ	Թ	ԻԱ	Բ	ԺԳ
ե ու	զ խ	ե ա ե զ	բ ո	գ թ	դ ս	ե զ յ մ	ե ե	ա չ	բ ձ
ա չ	բ ձ	գ բ	դ ե ն յ	զ խ	ե ց	ա ղ	բ գ ժ թ	դ ս	ե ծ
գ դ վ ս	ե ծ	զ ղ	ե պ	ա բ ի ժ	գ վ	դ ն	ե ե	զ ե ք պ	ա ղ
զ ջ	ե ա ճ ղ	բ գ	գ շ	դ կ	ե զ փ ւ	ե ճ	ա ի	բ ո	գ դ հ կ
բ ո	գ հ	դ ե ր ե	զ մ	ե լ	ա ր	բ գ ո ~ շ	դ ր	ե ու	զ խ
ե ու	զ խ	ե ե	ա բ չ ո	գ թ	դ ս	ե յ	զ ե զ ե	ա չ	բ ձ
ե ա պ չ	բ ձ	գ բ	դ ն	ե զ ծ խ	ե ց	ա ղ	բ ժ	գ դ վ ս	ե ծ
գ շ	դ ե կ ծ	զ ղ	ե պ	ա ի	բ գ ա վ	դ ն	ե ե	զ ջ	ե ա ճ ղ
զ ջ	ե լ	ա բ գ զ	գ շ	դ կ	ե ու	զ ե մ ճ	ա ի	բ ո	գ հ

Ս էրատիր · Նօթնըրեան · Պներ պարառայ:

Թուական	ԻԴ	Ե	ԺԶ	ԻԷ	Ը	ԺԹ	Լ	ԺԱ	ԻԲ
1353	դ ե ը է	զ ջ	ե լ	ա ր	բ գ ո շ	դ ը	ե ռ	զ մ	ե ա ե զ
1372	ե ե	ա բ չ ո	գ հ	դ ս	ե յ	զ ե խ լ	ա ր	բ ձ	գ թ
1391	գ բ	դ ն	ե զ ծ խ	ե ց	ա ղ	բ ժ	գ դ վ ս	ե յ	զ ղ
1410	զ ղ	ե պ	ա ի	բ գ տ վ	դ ն	ե է	զ ջ	ե ա ճ ղ	բ ժ
1429	ա բ դ գ	գ շ	դ կ	ե փ	զ ե մ ճ	ա ի	բ տ	գ հ	դ ե ը է
1448	դ ը	ե զ ռ ջ	ե լ	ա ր	բ ո	գ դ թ ը	ե ռ	զ մ	ե ե
1467	ե ե	ա չ	բ գ ձ հ	դ ս	ե յ	զ խ	ե ա ց ր	բ ձ	գ թ
1486	գ բ	դ ն	ե ծ	զ ե ւ ց	ա ղ	բ ժ	գ վ	դ ե ն յ	զ ղ
1505	ե զ է ղ	ե պ	ա ի	բ տ	գ դ շ ն	ե է	զ ջ	ե ճ	ա բ ի ժ

Սերագեր, Լուծմնեբերեալ. Գրեր տարբերոյ:

Գ	ԺԳ	ԻԵ	Ձ	ԺԵ	ԻԸ	Թ	ԻԱ	Բ	ԺԳ
բ ո	գ հ	դ ա	ե զ յ մ	ե ւ	ա ր	բ ձ	գ դ թ ր	ե ու	զ խ
դ ե ս ու	զ խ	ե ե	ա չ	բ գ ժ թ	դ ս	ե յ	զ դ	ե ա պ չ	բ ձ
ե պ	ա բ ղ ձ	գ բ	դ ն	ե ծ	զ ե ւ ց	ա ղ	բ ժ	գ վ	դ ե կ ծ
գ շ	դ կ	ե զ է ղ	ե պ	ա ի	բ ա	գ դ շ ն	ե է	զ ջ	ե ճ
զ ջ	ե ւ	ա գ	բ գ ո շ	դ կ	ե ու	զ մ	ե ա ւ ի	բ ո	գ հ
ա բ չ ո	գ հ	դ ա	ե յ	զ ե խ ւ	ա ր	բ ձ	գ թ	դ ե ս ու	զ խ
դ ս	ե զ ծ խ	ե ե	ա չ	բ ժ	գ դ վ ս	ե յ	զ դ	ե պ	ա բ ղ ձ
ե պ	ա ղ	բ գ գ բ	դ ն	ե ծ	զ ւ	ե ա ճ ղ	բ ժ	գ վ	դ կ
գ շ	դ կ	ե է	զ ե ջ պ	ա ի	բ ա	գ շ	դ ե ր է	զ ջ	ե ճ

Ս Երադէր. Եօթներեան. Գիր տարւոյ:

Ռոմա կան	ԻԴ	Ե	ԺԶ	ԻԷ	Ը	ԺԹ	Լ	ԺԱ	ԻԲ
1524.	ա գ	բգ ոշ	դ կ	ե փ	զ մ	եա լի	բ ա	գ հ	դ ը
1543	դ ը	ե յ	զե խլ	ա ր	բ ո	գ թ	դե սռ	զ մ	ե ի
1562	ե ի	ա չ	բ ծ	գդ վս	ե յ	զ խ	ե պ	աբ ղձ	գ թ
1581	բգ գը	դ ն	ե ց	զ ւ	եա ճղ	բ ծ	գ վ	դ կ	եզ էղ
1600	ե է	զե ջպ	ա ի	բ ա	գ շ	դե ըէ	զ ջ	ե ճ	ա գ
1619	ա գ	բ ո	գդ հկ	ե փ	զ մ	ե լ	աբ րա	գ հ	դ ը
1638	դ ը	ե յ	զ խ	եա ցր	բ ո	գ թ	դ ս	եզ յմ	ե ի
1657	զե գի	ա չ	բ ծ	գ վ	դե նյ	զ խ	ե պ	ա ղ	բգ ծթ
1676	բ գ	գդ շն	ե ց	զ ւ	ե ճ	աբ իծ	գ վ	դ կ	ե է
1695	ե է	զ ջ	եա լի	բ ա	գ շ	դ ը	եզ ռջ	ե ճ	ա գ

Սէ

Սերադեր, Նօթնևերեակ. Կոնր տարւոյ ։

Գ	ԺԴ	ԻԵ	Զ	ԺԷ	ԻԸ	Թ	ԻԱ	Բ	ԺԳ
ե զ ու ջ	ե լ	ա դ	բ ո	գ դ հ կ	ե ու	զ մ	ե ե	ա բ չ ո	գ հ
ա չ	բ գ ձ հ	դ ա	ե յ	զ խ	ե ա ց ր	բ ձ	գ թ	դ ս	ե զ ծ խ
դ ս	ե ծ	զ ե ղ ե	ա չ	բ ժ	գ վ	դ ե ն յ	զ ղ	ե պ	ա ղ
ե պ	ա ղ	բ դ	գ դ շ ն	ե ծ	զ ւ	ե ճ	ա բ ի ժ	գ վ	դ կ
բ գ ո շ	դ կ	ե ե	զ մ	ե ա լ ի	բ տ	գ շ~	դ ը	ե զ ու ջ	ե ճ
ե ու	զ ե խ լ	ա դ	բ ո	գ թ	դ ե ս ու	զ մ	ե ե	ա չ	բ գ ձ հ
ա չ	բ ձ	գ դ ռ ա	ե յ	զ խ	ե ց	ա բ ղ ձ	գ թ	դ ս	ե ծ
դ ս	ե ծ	զ ղ	ե ա պ չ	բ ժ	գ վ	դ ն	ե զ ե ղ	ե պ	ա ղ
զ ե ջ պ	ա ղ	բ դ	գ շ	դ ե կ ծ	զ ւ	ե ճ	ա ի	բ գ տ վ	դ կ
բ ս	գ դ հ կ	ե ե	զ մ	ե լ	ա բ ր տ	գ շ~	դ ը	ե ու	զ ե մ ճ

Եւ յայսմիկ միջոցի դնեմք նաև զաւ-
ուրց լուսնոյ ըստ հաշուի հնոյ տոմարին.
'ի յոր թէպէտ բազմիցս ը̅ չափու միոյ,
և կէ՟ միոյ և կիսոյ աւուր յաւէտ նուազ
հանդիպլին՝ պտ̅ճուաւ շարժմանց հաւա-
րակածին, և լրմանց զատկաց 'ի տեղեաց
իւրեանց. սակայն մինչ որքան առ մե-
րազնեայս ոչ գոյ հնարաւորութիւն, զի
վերանորոգութի՛ն ինչ տացի հնոյ տոմա-
րին, դնեմք նաև զայսմանէ ը̅ հաշուից
վերադրեաց հնոյ տոմարին, ո՛պ և զայլոց
ընաւեից եղաք մինչև ցայս վայր ։

Զծնունդ լուսնոյ այսպէս արա՛ ։

Ա՛ռ հանապազ, Է. կամ Ի. և զվերա-
դիրն հանդերձ թու՛ով ամսոյն անցելոց
հան 'ի բաց. և որքան վերամնայ, յայն-
քաներորդում աւուր ամսոյ յորում ո-
րոնես, է ծնունդ լուսնոյ ։

Զաւուրս լուսնոյ այսպէս արա՛ ։

Ա՛ռ զաւուրս ամսոյն, և զվերադիրն
տարւոյն՝ հանդերձ թու՛ով անցելոց ամ-
սոց. և 'ի միասին գումարեալ զայնս,
երթ երեսուն երեսուն. և որինչ 'ի խո-
նարհ մնայ, աւուրք են լուսնոյ ։ Եւ ե-
թէ 'ի յերեսունն ոչ ժամանէ, որքան է
թիւն,

թիւն, այնքան են աւուրք լուսնոյ ։ Մինչ զթիւս ամսոյ առնուս՝ սկսեալ 'ի յունվարէ. զայն ամիսն յորում ես, մի՛ առնուր. բայց եթէ 'ի յունվարն, և 'ի փետրվարն իցես՝ առ ։ 'Ի յասացելոցս իմանի և լուսին լուսնոյ. զի նոյն է ։

Կանոն երկրորդ աղիւսակի պարզատօմարականի ։

Տեսանի երկրորդ միջանջեննաւոր աղիւսակն, որ 'ի յերկուս զոյգ երեսս հետևեցելոց թղթոց պարունակի ։ Յորում 'ի ձեռն տարեգրոյն, որ ՟Ը կարգի այբուբենից եղեալ կայ, մտեալ 'ի յառաջին տունն, որ է համադէպ տարեգրոյն, իմանաս զպատկեր աւուր յայտնութեան. ըստ որում 'ի վեր կոյս համադէպ նորին տփոյն գրեալ կայ ։ Մտեալ 'ի յերկրորդ տունն՝ իմանաս զմիջոց ուտխոն ։ Մտեալ 'ի յերրորդն՝ գտանես զառաջաւորն, ենթ որոյ նաև անուն ամսոյն համանշանի ։ Նոյնպէս և զայլսն մինչև 'ի յայտնութեան բարեկենդանն, որք կարգաւ գրեցեալք են 'ի յերկուս երեսս. չորրորդէն մինչև 'ի չորեքտասաներորդն գտցես 'ի յառաջին ՟Բ երեսս ։ 'Ի ժեէն մինչև 'ի յոն գտցես 'ի հետևեալ երկուս երեսս. իսկ 'ի չորսէն մինչև 'ի ժէն գտցես 'ի վերջին ՟Բ երեսսն ։

Աղիւ

Գիր տարւոյ :	Օր Յայտնութեան :	Մինչեւ առաջ, օր :	Առաջաւորաց Բարեկենդան :	Բուն Բարեկենդան :	ԶԱՏԻԿ :	Երեւման խաչ :	Համբարձումն :	Հոգեգալուստ :	Սբ Գէորգի Բարեկենդան :	Վարդավառ :
			յնվ	փետր	մար	ապրլ	ապրլ	մայ	մայ	յնս
Ա	Դշ	զ	ժա	ա	իբ	ժթ	լ	ժ	լա	իը
Բ	Եշ	է	ժբ	բ	իգ	ի	մայ ա	ժա	յնս ա	իթ
Գ	Ուրբ	ը	ժգ	գ	իդ	իա	բ	ժբ	բ	լ
Դ	Շբ	թ	ժդ	դ	իե	իբ	գ	ժգ	գ	յլս ա
Ե	Կիր	ժ	ժե	ե	իզ	իգ	դ	ժդ	դ	բ
Զ	Բշ	ժա	ժզ	զ	իէ	իդ	ե	ժե	ե	գ
Է	Գշ	ժբ	ժէ	է	իը	իե	զ	ժզ	զ	դ
Ը	Դշ	ժգ	ժը	ը	իթ	իզ	է	ժէ	է	ե
Թ	Եշ	ժդ	ժթ	թ	լ	իէ	ը	ժը	ը	զ
Ժ	Ուրբ	ժե	ի	ժ	լա	իը	թ	ժթ	թ	է
Ի	Շբ	ժզ	իա	ժա	ապր ա	իթ	ժ	ի	ժ	ը
Լ	Կիր	ժէ	իբ	ժբ	բ	լ	ժա	իա	ժա	թ

Մինչեւ շ̄բթք պահօք :	Աճ̄աճէն :	Մինչեւ շ̄բթք պահօք :	Սբ̄ խաչ :	Սբ̄ Գէորգայ բարեկէնն :	Մինչեւ ստափէք շաբաթք :	Գիւտ խաչ :	Յիսնակաց բարեկէնդք :	Սբ̄ Յակոբայ բարեկէնն :	Մինչեւ ստափէք , օր	Օր. բ̄րկն̄դնի յայտնութ̄ե
	օգս		սեպ	սեպ		հոկ	նոյ	դեկ		
է	ժզ	դ	ժգ	ի	է	իե	ժե	զ	ժը	փ̄տ
է	ժէ	դ	ժդ	իա	է	իզ	ժզ	է	ժէ	փ̄տ
է	ժը	դ	ժե	իբ	է	իէ	ժէ	ը	ժզ	մ̄րտ
զ	ժբ	ե	ժզ	իգ	է	իը	ժը	թ	ժե	մ̄ր
զ	ժդ	ե	ժէ	իդ	է	իթ	ժթ	ժ	ժդ	մ̄ր
զ	ժգ	դ	ժա	ժը	ը	իդ	ի	ժա	ժգ	փ̄տ
զ	ժե	դ	ժբ	ժթ	ը	իգ	իա	ժբ	ժբ	փ̄տ
զ	ժզ	դ	ժգ	ի	է	իե	ժե	զ	ժը	փ̄տ
զ	ժէ	դ	ժդ	իա	է	իզ	ժզ	է	ժէ	փ̄տ
զ	ժը	դ	ժե	իբ	է	իէ	ժէ	ը	ժզ	մ̄րտ
ե	ժբ	ե	ժզ	իգ	է	իը	ժը	թ	ժե	մ̄ր
ե	ժդ	ե	ժէ	իդ	է	իթ	ժթ	ժ	ժդ	մ̄ր

Գիր Տարւոյ :	Օր Յայտնութեան :	Մեծին պահոց , օր :	Առաջաւորաց երեկոյին :	Բուն Բարեկենդան :	ԶԱՏԻԿ :	Երեւման խաչ :	Համբարձումն :	Հոգեգալուստ :	ՄԷ Գրիգորի Բանեկեն :	Վարդավառ :
			յունվ	փետ	ապր	մայ	մայ	մայ	յուն	յուլ
Խ	Եշ	ժը	իգ	ժգ	գ	ա	ժբ	իբ	ժբ	ժ
Ծ	Դշ	ժթ	իդ	ժդ	դ	բ	ժգ	իգ	ժգ	ժա
Կ	Գշ	ի	իե	ժե	ե	գ	ժդ	իդ	ժդ	ժբ
Հ	Բշ	իա	իզ	ժզ	զ	դ	ժե	իե	ժե	ժգ
Ձ	Կիր	իբ	իէ	ժէ	է	ե	ժզ	իզ	ժզ	ժդ
Ղ	Շբ	իգ	իը	ժը	ը	զ	ժէ	իէ	ժէ	ժե
Ճ	Ուր	իդ	իթ	ժթ	թ	է	ժը	իը	ժը	ժզ
Մ	Եշ	իե	լ	ի	ժ	ը	ժթ	իթ	ժթ	ժէ
Յ	Դշ	իզ	լա	իա	ժա	թ	ի	լ	ի	ժը
Ն	Գշ	իէ	փետ ա	իբ	ժբ	ժ	իա	լա	իա	ժթ
Շ	Բշ	իը	բ	իգ	ժգ	ժա	իբ	յուն ա	իբ	ի
Ո	Կիր	իթ	գ	իդ	ժդ	ժբ	իգ	բ	իգ	իա

Մինչեւ շբթ պահոց ։	Ահեկանին ։	Մինչեւ շբթ պահոց ։	Սբ Խաչ ։	Սբ Գէորգայ բարեկենդանն ։	Մինչեւ տաւնէ շբթ ։	Գիւտ Խաչի ։	Յիսնակաց բարեկենդանն ։	Սբ Յակոբայ բարեկենդանն ։	Մինչեւ տաւնէ, օր ։	Օր Բռնիննի յայտնութեան
	օգս	.	սեպ	սեպ		հոկ	նոյ	դեկ		
ե	ժդ	դ	ժա	ժը	ը	իդ	ի	ժա	ժգ	Բշ
ե	ժե	դ	ժբ	ժթ	ը	իդ	իա	ժբ	ժբ	Գշ
ե	ժզ	դ	ժգ	ի	է	իե	ժե	զ	ժը	Դշ
ե	ժէ	դ	ժդ	իա	է	իզ	ժզ	է	ժէ	Եշ
ե	ժը	դ	ժե	իբ	է	իէ	ժէ	ը	ժզ	Ուրբ
դ	ժբ	ե	ժզ	իդ	է	իը	ժը	թ	ժե	Շբ
դ	ժդ	ե	ժէ	իդ	է	իթ	ժթ	ժ	ժդ	Կիր
դ	ժդ	դ	ժա	ժը	ը	իդ	ի	ժա	ժդ	Բշ
դ	ժե	դ	ժբ	ժթ	ը	իդ	իա	ժբ	ժբ	Գշ
դ	ժզ	դ	ժդ	ի	է	իե	ժե	զ	ժը	Դշ
դ	ժէ	դ	ժդ	իա	է	իզ	ժզ	է	ժէ	Եշ
դ	ժը	դ	ժե	իբ	է	իէ	ժէ	ը	ժզ	Ուրբ

Գիր տարւոյ :	Օր Յայտնութեան :	Մեծի պահոց ուտիք, օր :	Առաջաւորաց բարեկենդանն :	Բուն բարեկենդանն :	ԶԱՏԻԿ :	Երեւման խաչ :	Համբարձումն :	Հոգեգալուստ :	Սբ Գրիգորի Նշխարացն :	Վարդավառ :
			փետր	փետր	ապր	մայ	մայ	յունիս	յունիս	յուլիս
Ձ	շբ	լ	դ	իե	ժե	ժգ	իդ	գ	իդ	իբ
Գ	կւ	լա	ե	իզ	ժզ	ժդ	իե	դ	իե	իգ
Ջ	բշ	լբ	զ	իէ	ժէ	ժե	իզ	ե	իզ	իդ
Ռ	գշ	լգ	է	իը	ժը	ժզ	իէ	զ	իէ	իե
Ս	դշ	լդ	ը	մար	ժթ	ժէ	իը	է	իը	իզ
Վ	եշ	լե	թ	բ	ի	ժը	իթ	ը	իթ	իէ
Տ	ուրբ	լզ	ժ	գ	իա	ժթ	լ	թ	լ	իը
Ր	շբ	լէ	ժա	դ	իբ	ի	լա	ժ	յուլ	իթ
Ց	կւ	լը	ժբ	ե	իգ	իա	յնի	ժա	բ	լ
Ւ	բշ	լթ	ժգ	զ	իդ	իբ	բ	ժբ	գ	լա
Փ	գշ	խ	ժդ	է	իե	իգ	գ	ժգ	դ	օգոս
Ք	դշ	խա	ժե	Զհաշւեալսն փխ 'ի Փետրն :						

Մինչեւ շբթ պահոց ։	Աճացին ։	Մինչեւ շբթ պահոց ։	Սբ Զատիկ ։	Սբ Գէորգայ բարեկենդանն ։	Մինչեւ տօնի շբթ ։	Դրախտ Խաչ ։	Յիսնակաց բարեկենդանն ։	Սբ Յակոբայ բարեկենդան ։	Մինչեւ տօնի , օր ։	Օր բերկենդանի յայտնութեան ։
	օգս		մարտ	ապր		հուն	նոյ	դեկ		
գ	ժբ	ե	ժդ	իգ	է	իը	ժը	թ	ժե	շբ
գ	ժգ	ե	ժէ	իգ	է	իթ	ժթ	ժ	ժգ	դշ
գ	ժգ	գ	ժա	ժը	ը	իգ	ի	ժա	ժգ	եշ
գ	ժե	գ	ժբ	ժթ	ը	իգ	իա	ժբ	ժբ	գշ
գ	ժդ	գ	ժգ	ի	է	իե	ժե	դ	ժը	ուշ
գ	ժէ	գ	ժգ	իա	է	իդ	ժդ	է	ժէ	բշ
գ	ժը	գ	ժե	իբ	է	իէ	ժէ	ը	ժդ	կրկ
բ	ժբ	ե	ժդ	իգ	է	իը	ժը	թ	ժե	շբ
[illegible]	ժգ	ե	ժէ	իգ	է	իթ	ժթ	ժ	ժգ	դշ
[illegible]	ժգ	գ	ժա	ժը	ը	իգ	ի	ժա	ժգ	եշ
բ	ժե	գ	ժբ	ժթ	ը	իգ	իա	ժբ	ժբ	գշ

Ի տօմարականի համառօտութեան յայսմիկ որք հարկաւորք էին պարզաբանաց՝ բացատրեցան ։ Իսկ եթէ խնդրիցէ ոք գիտել՝ նաև զտանուտէր տարւոյն, կալցէ զԹուականն Հայոց, և զ 1169՚ի բաց հանեալ, զայն որ մնայ՝ երթիցէ ժբ, ժբ. և որ ինչ ՚ի խոնարհ մնայ՝ սկիզբն արարեալ ՚ի խոյէն՝ տացէ զայն՚ի կենդանակերպան և յորում կենդանակերպի վերջանայ՝ այն է տանուտէր տարւոյն ։ Իսկ անուանք, և նշանք կենդանակերպից են այսքին ։ Խոյն. ♈ ։ Ցուլ. ♉ ։ Երկաւոր. ♊ ։ Խեցգետին. ♋ ։ Առիւծ. ♌ ։ Կոյս. ♍ ։ Կշիռն. ♎ ։ Կարիճ. ♏ ։ Աղեղնաւոր. ♐ ։ Այծեղջիւր. ♑ ։ Ջրհոս. ♒ ։ Ձուկն. ♓ ։ Այսքիկ անունքն կենդանակերպաց, կամ նշանք ; որք զետեղեալք են ՚ի Ծօլթիակոս կոչեցեալ բոլորակոջ երկնից. և իւրաքանչիւրն ՚ի սոցունց բաղկանայ ՚ի բազմաց աստեղաց ։ Եւ արեգակն ԺԲ այսոսիկ կենդանակերպս առնէ զճանապարհ իւր, ՚ի գլխէն յառակաւ շարժմամբ իւրով յարևմտից յարևելս, առ ՚ի կատարել զյատուկ ընթացս իւր. Որոյ ստեղծողին, և կառավարողին փառք և գոհութիւն ՚ի յաւիտեանս ։ Ամէն ։

Ер
Б-26
100-00